

II. L E V É L.

*Költ Komáromban, Sz. György Havdnak
7. Napján.*

A' Társaság' eredetének 's Igazgatás' formájának folytatdja.

Az első a' restségnek hibája, a' másik pedig a' szív' romlottságának gyümöltse, de az a' gonosz, melly belöle következik, egy forma a' Társaságra nézve.

A' Fejedelmek, Igazgatók, 's Királyok, nem azért öltöztettek-fel felső hatalommal, hogy minden-féle rendeletlenségnek 's tékozásnak magokat szabadon néki bortsásák; nem azért emeltettek fellyebb az ő több lakos társaiknál, hogy minteggy magas teátrumon mutogassa magát az ő kevélységek, 's onnan az erköltsi egygyűléget, a' munkás szegénységet, 's a' nyomorúttakat utálatlaltal tapodja. Nem azért állanak a' Fejedelmek valamelly Országának hegyén vagy fő póltzán, hogy a' magok Királyi székeket egy sereg heverő emberekkel környül vegyék, a' kiknek munkátlanfágok 's korhelységek mindenféle feslettséget okozhat. —

A' Monarchiai igazgatás igen hibás lehet

M. Gyűj. IV. N.

B

gya-

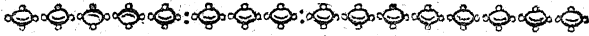
gyakorta fok okokból, mellyeknek fő okai vagynak az Igazgatónak Személyében. Így p. o. a' melly Fejedelem a' szerelemtől meggyőzöttetik, rendszerént a' maga Szeretőségétől igazgattatik az: ezek a' Fejedelmen vett hatalommal fokképpen vissza-élnek, fok igazfágtalanfágokat gyakorolnak, az erköltstelen 's el-fajúlt embereknek osztogatják a' fő hivatalokat, és több egyéb méltatlanfágokat gyakorolnak a' Királynak nevében. Ha a' Fejedelem a' dolgokat unván, a' Ministerekre bízza az igazgatást, akkor egyik jobb-felé rántja az Országnek hámját, a' másik pedig bal-felé; egyik sem törekedik egy fel-tett bizonyos tzelra: a' mit egy Minister fel-állított, azt a' másik tsak írigyfégből is fel-fordítja, bár akármelly jó lett volna is az, tsak azért, hogy ő más ki-gondoltatott *Plánumnak* szerzője lehessen, bár ez az elfőnél fokkal alább való, 's a' mellyel a' következő Ministerek éppen úgy bánnak, mint ő az elfőbbel. - Ezek a' fokféle változások meg nem engedik, hogy valamelly hasznos rendelések gyökeret verhesenek; hanem a' szüntelen való zürzavar és rendeletlenfég láttatik itt, melly a' rossz igazgatásnak rendes hibája. A' lelki-esméret nélkül való Ministereknek mindég kézzen van valami mentségek, és az ő gyalázatos szándékjokat ezzel a' szüntelen való válto-

zás-

zársal fedezgetik, 's mint hogy az ő magok viseléseket senki sem vizsgálja, öök is az alattok lévő Tiszteknek hibáikat bizgatni soha sem igyekeznek. Az emberek ahoz szoktak ragaszkodni, a' mi ő reájok nagyon tartozik: de az ilyen Ministerek úgy nézik az Országot, mint ő reájok nem tartozó dolgot, azért is annak java soha sem fekszik igazán az ő szíveken: a' mit tselekeznek is, azt is unalommal és Stóicusi hideg vérel tselekeznek, a' mellyből származik szükségesképpen az igazságnak, az Ország' kintsének, és a' Hadi erőnek meglankadása. Illyenkor a' *Monarchia* változik egy *Aristocratiává*, a' mellyben a' Ministerek és Generálisok, a' magok tetszések szerént dolgoznak; senki sem tudja, miben álljon a' közönséges *Systema*, ki ki a' maga gondolati után jár, es el-vész az egységnek ideája, mellynek ollyannak kén lenni, mint az atzél tükörnek égető pontjának. Valamint az órának minden kerekei arra az egy tészera dolgoznak, hogy az időt meg-mérjék; úgy a' Társaságnak minden rúgóinak, 's az igazgatásnak minden féle ágainak a' köz-jóra kellene vitettetni, a' mellyet soha sem kell szemünk elöl el-vetni. A' hol e' nints, ott a' Ministerek és Generálisok többnyire a' magok fáját hasznokat nézvén, egymásnak ellenére dolgoznak, és a' mi leg-szük-

fégefesbb lett vólna, azt el-múlatják, mivelhogy együtt nem fontolták-meg. Ez a' gonosz a' maga fő póltzára hág akkor, mikor némelly hitetlen Tanátsofok azt hite-tik-el a' Fejedelemmel, hogy az ő haszna a' Jobbágyokétól különböz: akkor a' Király ellenfege lesz' a' maga népének, úgy hogy senki sem tudja mi okon, kemény lesz' és kegyetlen; mert hamisak lévén azok a' Principiumok, a' mellyekből dolgozik, roz-szaknak kell lenni a' következeseknek is. Az Igazgató öszve van kötve a' Tárfafággal, következésképpen tehát érezni kell néki mind azokat a' gonoszokat, mellyeket éreznek az ő Jobbágyai, 's a' Közönféges-Tárfafág is ha-fonlóképpen szenyedi mind azt, valami sze-rentsétlenség efik a' Fön: olly szorófsan ösz-ve van itt kötve a' Fejedelemnek és a' Job-bágyoknak bóldogfágok, hogy az nem le-het több hanem tsak egy. Ha a' Fejede-lem el-veszti némelly Tartományjait, nem óltalmazhatja úgy, a' miént kellene, a' ma-ga Jobbágyait: ha más Hatalmasfágoktól adófságot fzed-fel, azt a' Jobbágyoknak kell le-fizetni; ellenbe pedig, ha az Ország né-petlen és szegény, úgy a' Király minden íegítségétől meg-fosztattatott. Mind ezek olly tsalhatatlan igazfágok, hogy nem szükség azokat tovább mutogatni.

*A Hazának öröme búval elegyedve. Ama
 tisztos Ösznek, Feldmarsal Gróf Ha-
 dik Andrásnak, Ö Excellentziájának
 szomorú halálának hírének meg-érkezé-
 sekor, 's ugyan T. N. Komárom Vár-
 megyének régi állapotjára esett vissza-
 tételekor, Mártiusnak 18-dik napján
 készítette Pétzeli Jó'sef, K. Prédikátor.*

Mint az Ég most köddel borúl, majd
fel-derül:

Éltünk ma örömben 's másnap búba merül.
A' nyárt tél követi, a' nappalt az éjjel:

Úgy van itt a' vígág 's jaj el-hintve széllyel.
Vigadó még is bús Hazám! nem illendő

Tanúja é ennek e' folyó esztendő?

A' melly nap fő kintsünk Bétsből le-indúla,
Akkor FERENTZ HERTZEG' szép Pár-
ja ki-múla,

ERSÉBET! ki szívből Nemzetünk' szerette:
Azért tiszteletünk' méltán érdemlette.

Ki-kérte Férjétől; 's kezdett már készülni,
Hogy maga szoptassa azt a'kit fog szülni. (a)

B 3

Hogy

F e g y z é s.

(a) Előre engedelmet kért II-dik Jó'sef Tsáfzártól,
hogy maga emelőjével táplálhassa születetendő mag-
zat-

Hogy tőle a' szép Nem jeles példát végyen,
'S ne tsak szülő, hanem édes Anya lé-
gyen. — —

Szült is — de fájdalom! hufzon négy órára
Hólt teste nyújtatott egy gyászos deszkára.
Be nem hitte mikor méhében fogadott,
Hogy hólttával éltet magzatjának adott!
Sok özvegy és árva szeméből a' fírás
Ár-víz módra fort még, hogy e'jajt érte más
Mi nem tudtuk, 's nálunk tapfolás hallatott,
A' musika zengés 's víg szó Égig hatott,
'S mikor az *Eljen* itt folyt mindennek száján,
Meg-hólt JÓSEF - - - e' szó zúgott Béts
útfáján.

A' halál jég-keze el-oltá szemeit,
El-hagyta nagy lelke hervadt tetemeit. —
Hóltta előtt újjá szülte bús Hazánkat,
Isten! nyúgtasd-meg hát ez áldott Atyánkat,
Az ő Nemes szívét tedd annak mejjébe,
A' kit kenst Tsászárrá 's Királyjá helyébe.

*
*   *
*   *

Mint a' fok roptó vas készit fíma márványt,
'S mint az omló záporfűl fényes szivárványt,
Úgy

---

zarját; mellyet nem tsak meg-engedett néki, hanem
egy mejjre való szép virággal meg is ajándékozta,
a' melly drága kövekből és gyémántokból volt ki-
rakva.

Ugy kezdé felhők közt Napunk már újúlni,
 Bú, baj, bánat 's jaj közt szívünk ki-vídúlni;
 E' kettős jaj után hogy új gyász érkeze,
 'S mérges nyilat belénk lött a' halál' keze.
 Már szeméről Hazánk könyvét színtén mosta,
 Mikor *oda HADIK!* - - - így szólit egygy bús
 Posta. . . . .

Mú'sák! tziprus ágyat néki készítsetek,
 Nagy Héró vólt - - laurust testére hintsetek.
 El-dült reményteken zokogva sírjatok,
 Kétlem hogy többel illy Dajkával bírjatok! —
 Míg Nyelvünk búfúl 's sír leg-erősb Tátorán, (b)
 'S kefereg Nemzetünk' ősz 's vitéz Nestorán;
 Túl e' bokros bánat' fetétes fellegén,
 Tsillag kezd ragyogni a' Magyar Név' egén.
 Újítások 's módik ki felé költöznek,
 Régi formájokba Vármegyék öltöznek. —
 Itt is kiben fortt még igaz Magyar' vére,
 Tapfol örömében NÁDASDI nevére.
 Ki, mikor Nemzetünk vólt leg-alfőbb estén,
 B 4 Nem

F e g y z é s.

(b) Ez a' vitéz Héró ki-múlt Mártiusnak 12-dik napján, reggeli nyóltz órakor, életének 80-dik Esztendőjében. Sok egyéb Virtusai között örök dítseretet nyert magának azzal az egész Haza előtt, hogy a' leg-nagyobb Tárfafágokban is, a' hol minden külfő Orzági Követek jelen vóltak, ha olyan személyt látott, a' ki tudott Magyarúl, más nyelven soha sem szólit hozzá, hanem anyai nyelvén.

Nem szégyenlött bennünket, - - nem vőlt
Pundra testén.

Hogy vérfége ama Hérónak mutatja, (c)
Ki Mársnak fija vőlt, 's Hazánk' édes Atyja
Ki, egész Európát bé-tölté hírével,
Olvasztá ellenség' szívet tsak nevével,
'S fő rangjától kézsőbb vőlt vég bútsút venni,
Mint Magyar köntőfét 's bajúfját le-tenni. —
Komárom! örvendezz mert az űlt kórmányra,
Ki vígyáz ama leg-betsesbb adományra,
Mellyet úgy tartunk mint Hazánk' szeme fényét
Sok bút látott szívénk' éteíztő reményét. —
Örül

F e g y z é s.

(*) M. G. Nádasdi Mihály Úr Ő Excellentiája, a' maga Nemzete eránt való szíretetét ebben is meg-mutatta, hogy soha meg tsak egy óráig sem változtatta Magyar köntőfét. — Méltán eszünkbe juttatja e' szép tselekedet ama vitéz Hérót, Feldmarfal Nádasdyt, a' ki sem Magyar köntőfét, sem bajúfját soha le nem tette. — Mikor Mária Thérézia 1764-ben egy pompás hajón Váztira ment, a' több Kiférok közt vele vőlt ez a' nagy Vitéz is, 's mikor Szöny alatt a' Hajó meg-állapodott, a' Komáromi pártás Szűzeket nagyon meg-kedvellte, 's azokat Mária Théréziának bé-mutatta. Az oda fereglett Magyar Affzonyoktól Magyar kalátsot kért; vettek is számára, melyet kedvesen vett. — Említést érdemel ez, mert fokizor az ilyenbol tetízik meg a' Nemzetnek szíretete.

*
*
*

Örül minden Megye hajdani Fejének,
 De leg-főbb öröme lett Nyitra' Megyének;
 Úgy hogy a' ki az nap jelen vólt Nyitrában,
 Képzelte melly élő öröm vólt Rómában,
 Mikor az ékefen-szóllás' édes Atyja,
 A' szabad Rómának leg-hívebb magzatja,
 Ama nagy Cicero számkivetéséből,
 Mellybe eggy két kevély üzte őt' mérgéből,
 Olly vígfág 's tapfolás közt Hazájába tért,
 Melly akármelly pompás triumfussal fel ért,
 Így fogadta Nyitra keblébe FORGÁTSOT,
 Benne eggy nagy Lelket, szép éfzt, 's bölts
 tanátsot.

Ki ki, hogy őt' lássa kívánfágtól ége,
Eljen kiáltásnak nem vólt száma 's vége.
 Mosolygó homlokán sűgározní tetfzett
 E' szó, mellyet arra édes Hazánk metszett;
Így fizetek annak gazdag usorávil,
A' ki ügyemben kész szolgálni kárávil.

*
*
*

Ti bánat' fellegi széllyel ofzoljatok!
 Ti nyelvünkért buzgó szívek tapfoljatok!
 Kik fogtatok ebben velem munkás kezet,
 Így koronáztatik a' jó igyekezet!
 Ti! vitéz Eleink' szent 's ditső porai!
 Kik élvén vóltatok Hazánk' Tútorai,

B s

Kik

Kik Északról Délig a' Magyar Név' hírét
 El-fzórtatok, eggy sem fzanván értte vérét,
 Hideg Hajléktokban vígan repdesetek,
 Maradéktok' bóldog forfán örvendjeteK.—

A' Találós Mese vólt *Kéfedelem*; a'
 Rejtett Szó *Farkas*, mellyből ki-telik *fark,*
kas, fark, far.

Találós Mese.

Az ész vólt az Atyám, 's az agy' velejéből
 Származtam mint édesAnyámnak méhéből:
 De azért sem efzem, sem agyam' veleje
 Nem lévén, fzeret az, kinek jó a' feje.
 Martosról. Édes Gergely.

Rejtett Szó.

Az első lábamat magát emlegetik gazdagok,
 Bornak, szalonnának, 's másnak elejbe te-
 szik magok.
 Ha a' két elsővel szaglod, te is észre veheted
 Hogy már régi. 'S pénzen mind a' hár-
 mat meg-szerezheted.

Tudósítás.

Ama' Nagy Lelkü Férjfiak között, kik
 régen a' Nemes Magyar Nemzetnek ditsői-
 tésében fáradoztak, *Korvinus Mátyás* ér-
 de-

demel főképpen halhatatlan nevet. Ezen ditsőséges Királynak érdemihez képest nem elegendőnek látszik lenni azon Emlékeztető Oszlop, mellyet vagy azok emeltenek nékie lélekben, kik a' felléges érdemeket betsülni tudják; vagy azok készítenek szívek' hajlékában, kik ilyen Fijakatnemző kedves Hazájokhoz égő szeretettel vífeltetnek. — Ennek emlékezete a' vidék Nemzeteknek ditséretes szokása szerént, kik honnyas méltóságoknak meg-mutatásában más Nemzetekkel szembe szállani igyekeztek, meg-érdemli; hogy azt ne csak közönfégessé, hanem jelesé is tegyük.

Mivel pedig erre a' Játék néző helynél se jobb, se hathatósfabb mód nintsen — olly' mód tudni illik, mellyel kivált-képpen éltenek az hajdani Görögök, 's Rómaiak, kik életeknél ditsőségeket nagyobbra betsülték: tehát hírül adatik ezen Tűdósítás által a' Nemes Magyar Közönfégnek egy Nemzeti, Vitéz, Magyar Szomorú, 's egyszer s mind Vig Játék ezen nevezet alatt: *Korvínus Mátyás.*

Ezen Játék öt szakaszokban, az ahoz tartozó történetes Jegyzetekkel együtt, jelenik-meg. A' játéknak Szerzője *Verthesz* a' Pesti Mindenfégnek Tanítója, ki ez előtt nem régen Nevezetes Magyar Vitéznek Zrínyi

nyi

nyi Miklósnak szomorú Játékával (bátor még igen tökéletlennel) próbát tett.

Mivel pedig ezen munkát önnön költségein akarja ki-nyomtattatni: tehát (a' példányok' számának meg-határozása végett) kéri azokat, kik igyekezetét támogatni akarják: hogy egy példányért való *fél-fórint* elő-fizetésre hajolni ne terheltesenek. És mivel az előre-fizető Igaz Hazafiaknak Nevek a' munka előtt ki-fog nyomtatódni: tehát arra is kéri a' Közre botosátó a' Nemes Magyar Rendeket; hogy az előre fizetendő pénzzel neveket is meg-küldjék. Az előre fizetés csak Április' végéig tart. Május elején fog a' munka' ki-nyomtatása kezdődni, azért: hogy Június közepéig a' meg-határozott példányok készen lehessenek.

Reményli pedig a' Közre-botosátó, hogy ezen Országának külömbféle tájján lesznek olly nagyra költ szívű Hazafiak, kik ezen Tűdősítés' bővebb ki-hirdetésének terhét, 's az előre fizetésnek be-vételével együt-járó kis fáradságot, vagy különös kérésre, vagy pedig önként magokra vállalni fogják.

A' Közre-botosátó ez által nagyobb szívet kap arra, hogy a' Magyar Históriában el-rejtett gyöngy-történeteket, mellyek a' Görög, 's Római leg-fénylőbb történetekkel is vetekednek, egymás után hasonlóképen ki-dolgozhasssa; épen csak azért, hogy

mind

mind azon Nemes és Felféges Indulatokat, mellyek eggy illy' Nemzetnek Betses Vérért igen illetik, a' Magyar szívből nevelhesse, táplálhassa. *Költ Pesten Febr. 23. Nap. 1790. Eszt.*

A' II-dik Leopold' Nemes szívének némelly Vondsai. —

Az Angliai Királynak testvérje a' Gloucesteri Dux Florentziában múltván az elmúlt esztendőben, sokszor ki-fétált vele II-dik Leopold, 's a' menés közben a' mellette elmenő gyermekeket nevekről szólította 's Szüléiknek állapotjokról tőlök tudakozódott. Ezen el-tsudálkozván a' Dux, *talán úgy mond valamennyi gyermek Florentziában van, mind név szerint esméri Felféged? Nem tsak itt, így felelt a' nagy Lelkü Leopold, hanem Florentziához három órányira valamennyi jó erköltsű 's nevezetes gyermekek vagynak, mind azokat esmerem.* — Eggy harmintzadosnak, a' ki a' maga gonószlágáért tömlötzbe vettettetett, tsak nem éhel halásra jutott Felfége vígasztalást keresett e' Böls Fejedelemnél, mikor éppen Béts felé utazott, hogy örökös székebe bé-üljön. A' Fejedelem azt rendelte, hogy a' férjét úgy kell nézni, mintha meghalt volna, minthogy *civiliter* polgárképen

per meg is halt: azért a' Feleségének (pen-
sio) esztendei fizetés adattársék. — Floren-
tziában egy Kamara-Tifzt fok szerentsét-
lenfége által nagy szükfégrejutott, hogy sen-
kinél segedelmet nem talált, végre arra hatá-
rozta magát, hogy a' Királyi Kintsből ki-
vett száz aranyat, de egy Contractust tett
belé magáról, hogy adós 100. arannyal,
és hogy minden hónapban le fog tenni bi-
zonyos summát, míg a' száz arany le-telik.
— A' II-dik Jó'sefnek halála után, mint
mások, úgy ez a' Kalsa is meg-vizsgáltatott,
's a' pénznek híjjával együtt ez a' Contrac-
tus benne találtatott, 's II-dik Leopoldnak
meg-mutattatott. — A' Kamarás Tifzt elő
hívattatván, meg-vallotta tselekedetét, 's
le-írta melly nagy szükfégtől kényszerítettett
erre, nem találván senkinél segedelmet. II-
dik Leopold ezt hallván, meg-ajándékoz-
ta őt' ezer arannyal, ezt mondván: Ímé én
mint Magyar Országi Király ezt ajándéko-
zom Kegyelmednek; de arra kérem, vigyáz-
zon, hogy a' Toskánai Nagy Hertzegnek
tudtára ne esen. — Mikor ez a' Bölts Fe-
jedelem Bétsbe ért, 's a' Test-örző feregek
közt az elsőfégről kérdés támadott, a' Ma-
gyar Nemes fereget állította jobb kéz felől,
a' Németet pedig bal kéz felől, ezt mond-
ván: „Én született Magyar Király vagyok;
„ de tsak választatandó Római Tsászár. —

Min-

Mindenek tudják, melly fok bölts rendelkezéseket tett ez az embereket szerető Fejedelem Töskánában, mind az Ekklesiái, mind Törvényes dolgokban; a' honnan tellyes reményfégek lehet minden Jobbágyainak, nevezetesen a' Magyaroknak, hogy e' Theréziának méltó fija alatt böltségök lészzen; tellyes reményfégek lehet a' Protestánfoknak is, hogy Vallásbéli szabadságban, melly az Országnek virágoztatására olly szükséges, ez az emberi szívet esmérő Bölts Fejedelem, II-dik Leopold; kinek ditsőséges Országlásának terjesztéséért kész lész' folyni vérünk, őket meg fogja őrizni. — Az ő Symboluma ez: *Opes Regum, corda Subditorum*. A' szorgalmatosság, egyenesség, Rend, 's ember'-szeretet minden tselekedetének kormányozója.

Melly szépen él tsák a' légy is!

A' légy majd el-választhatatlan Társául az embert választotta, 's töle vészti legkedvesbb eledelét, ki-vévén az olajt, melly még gyanánt forr torkára. Rövid de kellemetes élete, mert a' Természetnek édeségeivel kényére él a' téjben, mézben, 's a' t. szabadon duskáskodik. Ő elfő a' Királyi és más pompás asztaloknál; övé az elfőség az étkekben. Lakó helye nem lévén, tsak bújosva repdes; 's ott nyugszik meg, a' hol a' néki is kedves világosság
vész-

vissza húzván néki költsönözött fúgarit, el-
tehetetleníti. Azt költötték felőle a' Poé-
ták, hogy valaha egy fokakat gyönyörköd-
tető Énekesné volt.

Ha tsak a' légyre is illy nagy gondot viselfz!
Leg-szebb remekedért Atya! mit nem
mivelfz!

Kedvetlen vendég, 's háládatlan,
mert leg-több jó-téteményekért is törével fi-
zet, hogy kell tehát rajta ki-adni? Főzz
bodza levelet vízben, 's ezzel hintsd-meg
házadat. E' víznek gőzét nem szenvedhet-
vén el-hagynak.

Lovaidat a' Bogár alkalmatlanfágítól
meg-mentheted, ha Tök levélből fatsart
lével, vagy az említett vízzel meg-mosod.

H. I. Pozsoni Szemináriumból.

*Egy köszvényes lábú fántáról, ki a' ver-
seket szörjzál hasogatva ítélte-meg.*

Te fánta Zoilus! mi az oka annak,

Hogy a' verfek ínved szerint nem ugranak
Hanem szidalmazod most a' *Syllabá*kat,

Majd az egész lábban nyúzkod a' hibákat?
Te sem ugordhatsz jól tsibertes lábaddal,
'S a' verfeket rágod vipera fogaddal.

Vagy el-hord hát innen fánta köszvényedet,
Vagy mutasd nyargalva született verfedet.

Sz. M.

